

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Hoitotyön koulutusohjelma / Sairaanhoidaja

Emma Kaukiainen

TYÖELÄMÄÄN KUNTOUTUVIEN SAKSALAISNUORTEN VOIMAANTUMI-
NEN ULKOMAAN TYÖHARJOITTELUSSA SUOMESSA

Opinnäytetyö 2013

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sairaanhoitaja AMK

EMMAKAISA KAUKIAINEN

Työelämään kuntoutuvien Saksalaisnuorten voimaantumisen ulkomaan työharjoittelussa Suomessa

Opinnäytetyö

29 sivua + 4 liitesivua

Työn ohjaaja

Koulutusjohtaja Päivi Mäenpää

Toimeksiantaja

Kymenlaakson ammattikorkeakoulu

Maaliskuu 2013

Avainsanat

voimaantuminen, itsetunto, työttömyys, työtön, empowerment

ment

Tutkimuksen tarkoituksena oli pohtia työttömyyteen, itsetuntoon ja voimaantumiseen liittyviä kysymyksiä Ida2-hankkeen toteuttaman työharjoittelun kautta. Tutkimuksen kohteena oli Ida2-hankkeeseen osallistuvat seitsemän saksalaista työelämään kuntoutuvaa nuorta. Tutkimus toteutettiin teema-haastatteluna kaavaketta käyttäen. Tutkimus toteutettiin yhteistyössä Kymenlaakson ammattikorkeakoulun kanssa, joka oli nuorten vastaanottavana ja ohjaavana tahona Suomessa.

Tutkimusongelmina pohdittiin työttömyyden vaikutusta itsetuntoon ja elintasoon, sekä ulkomailla tehdyn työharjoittelun voimaannuttavaa vaikutusta työttömän itsetuntoon ja työnhakuun kotimaassa Saksassa. Haastattelut suoritettiin yksilöhaastatteluna harjoittelujakson alussa ja lopussa. Haastattelujen tarkoituksena oli tutkia henkilöiden itsetunnon kohenemista ja voimaantumista.

Kvalitatiivinen temahaastattelu- tutkimus suoritettiin kahdessa osassa, alku- ja loppuhaastatteluna. Keskeisimpinä tuloksina haastatteluista nousivat itsetunnon kohoaminen ja nuorten voimaantuminen Suomessa. Kuusi seitsemästä haastateltavasta koki hankkeen hyödyllisenä oman itsetunnon ja työnhaun kannalta. Tutkimus myös puolsi aiempia tutkimuksia työttömyyden itsetuntoa ja päivittäistä elämää heikentävästä vaikutuksesta.

Ida2-hanketta palvelisi jatkotutkimus, jossa selviäisi nuorten työllistyminen puoli vuotta tai vuosi hankkeen käynnistymisen jälkeen, sillä vasta silloin näkyisivät hankkeen todelliset hyödyt osallistujien kannalta.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Health Care

KAUKIAINEN, EMMAKAISA

Empowerment effect of German Youngsters Rehabilitating into Work Life in Finland

Bachelor's Thesis

29 pages + 4 pages of appendices

Supervisor

Päivi Mäenpää, Director of Social and Health Care Faculty

Commissioned by

Kymenlaakso University of Applied Sciences

March 2013

Keywords

empowerment, self-esteem, unemployment

The purpose of this study was to examine questions regarding unemployment, self-esteem, and empowerment. The study was focused around seven German youngsters in work rehabilitation, participating in Ida2-project.

The study was carried out as a thematic interview using questionnaires. The study was carried out in cooperation with Kymenlaakso University of Applied Sciences, which acted both as the receiving and directory party in Finland. The research question focused on the effects of unemployment on self-esteem and the standard of living, as well as on the empowering effects of an internship carried out abroad on the subject's self-esteem and job hunting in the subject's native country, Germany. The interviews were carried out individually both at the beginning and at the end of the training period. The purpose of the interviews was to study any improvements or empowering effects on self-esteem.

The qualitative theme interview study was carried out in two parts, both at the beginning and at the end of the training period. The most central results emerging from the study were the improvement in self-esteem and the empowerment of the youth while in Finland. Six out of the seven individuals interviewed experienced the project being beneficial for both their self-esteem and job hunting. The study was also in line with the previous studies regarding the negative effects of unemployment on self-esteem and daily life.

The Ida2-project would benefit from further research, where the employment rates of the subjects would be observed for six months or a full year following the study as this would show the true benefits of the project for the subjects.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	TAUSTA JA TARKOITUS	5
2	IDA 2 – HANKE	6
3	HANKKEEN TAVOITTEET	7
4	MITEN TYÖTTÖMYYS VAIKUTTAА IHMISEEN?	7
5	MILLAINEN ON HYVÄ JA HUONO ITSETUNTO?	9
6	VOIMAANTUMINEN TYÖHARJOITTELUN HAASTEENA?	10
7	TUTKIMUSONGELMAT	11
8	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	12
	8.1 Kvalitatiivinen tutkimus	12
	8.2 Menetelmä	12
	8.3 Tutkimuksen lähtökohdat	13
	8.4 Haastattelukysymysten rakentaminen	14
	8.5 Haastatteluun valmistautuminen	15
	8.6 Haastattelutilanne	16
9	IDA 2 – HAASTATTELUJEN YHTEENVETO	17
	9.1 Alkuhaastattelut 25.4.2012	17
	9.2 Loppuhaastattelu 13.6.2012	19
10	JOHTOPÄÄTÖKSET	21
	10.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	21
	10.2 Keskeiset tulokset ja jatkotutkimus ehdotus	22
11	OPINNÄYTETYÖ PROSESSI JA KOKEMUKSENI SIITÄ	24
	LÄHTEET	26

1 TAUSTA JA TARKOITUS

Lähdin mukaan saksalaisen Tibor-järjestön Ida2-hankkeeseen, jonka tarkoituksena on saada erityistarpeita vaativia nuoria ja aikuisia löytämään reittinsä työelämään, viettämällä kaksi kuukautta työharjoittelussa ulkomailla. Tutkimuksen on tarkoitus teemahaastattelun avulla selvittää, miten työttömien ulkomailla tehty harjoittelu voimaannuttaa ja vaikuttaa itsetuntoon.

Siitonen(2000) tutkimuksessaan toteaa, että ihmisen voimaantumisen lähtökohtana vapaus valita ja vapaaehtoisuus ovat ensimmäisiä sisäisen voimaantumisen asteita. Myös uudet kokemukset antavat voimavaroja, jotka kohottavat ihmisen itsetuntoa ja vahvistavat minäkuva.

Monet sosiaaliset ongelmat ja syrjäytyminen liittyvät pitkittyneeseen työttömyyteen (Tepsa 2012, 27). Työ ja elinkeinoministeriön julkaisussa (2008) todetaan, että työttömät kokevat itsensä työllisiä useammin arvottomiksi ja menetelmät selvittää arjen ongelmista olivat vähentyneet. Myös työttömät kokivat itsetuntonsa heikentyneen (Työ ja elinkeinoministeriö 2008, 14) Nuorten syrjäytymisriskiin ja työttömyyden aiheuttamiin itsetunnon ongelmiin on ajanut myös se, että Suomessa vallitsi vielä kymmenisen vuotta sitten voimakas perinteinen ajatus siitä, että vain ne, jotka ovat työssä, ovat jonkun arvoisia (Helve 2000, 61).

Tepsa tutki pro gradussaan työttömyyden merkitystä. Tuloksien perusteella työttömyys ilmeni itsemääräämisoikeuden ja itsetunnon heikkenemisenä. Tutkimuksen mukaan työttömyys heikensi sosiaalisia kontakteja sekä passivoi ja lisäsi syrjäytymisen riskiä (Tepsa 2012, 27). Nuorten(15 - 24 v.) työttömyys Suomessa vuoteen 2011 vähentynyt noin prosentilla vuodesta 2010, kuitenkin työttömien määrä on edelleen 20,5 % , joka on hälyttävän suuri määrä (Tilastokeskus 2012). Saksassa työttömyysaste on ollut viimeaikoina laskusuunnassa, pitkäaikaistyöttömiä oli vuonna 2011 4,5 % (Eurostat 2012 b).

Suomessa työvoimapolitiittinen koulutus on koettu pitkällä aikavälillä todella hyödylliseksi, jopa kolme neljästä koulutukseen osallistuneesta henkilöstä koko koulutuksen olleen hyödyllinen tulevaisuuden työmarkkinoille (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012, 5). Tämä tukee Ida - hankkeen toimivuutta, sillä lähes samoja tuloksia saatiin edellisen harjoitteluryhmän kanssa, joista lähes puolet työllistyi kotimaassaan Saksassa hankkeen päätyttyä (Kyamk 2012). Suomi on harjoittelumaana Saksalle hyvä pari, sillä Saksan ja Suomen koulutus- ja nuorisopolitiikka ovat hyvin samankaltaisia ja molemmissa maissa arvostetaan yleissivistystä (Helve 2000, 51).

2 IDA 2 – HANKE

Ida2 on Tibor EDV-Consulting GmbH Thyringen - järjestön kolmivuotinen projekti, jonka tarkoituksena on motivoida harjoittelun kautta ihmisiä takaisin työelämään ja parantaa nuorten elämänhallintaa. Hankkeen tavoitteena on antaa harjoittelujaksolla oleville arjesta selviytymisen ja onnistumisen kokemuksen oman mukavuusalueensa ulkopuolella ja saada nuorten elämään säännöllisyyttä, jotta he sopeutuisivat paremmin normaalin arjen työrytmiin ja täten sisälle yhteiskuntaan (Kyamk 2012).

Kymenlaakson ammattikorkeakoulu järjestää hankkeen aikana neljä lyhyttä työharjoittelujaksoa pienryhmille, jonka jäsenet ovat työttömiä taikka etsivät sopivaa työpaikkaa. Suomen kumppanimaana hankkeessa on Kreikka, joka järjestää vastaavanlaiset harjoittelujaksot maassaan. Ida2 - pilottiryhmään kuului 9 saksalaisnuorta ja mukaan tuli myös heidän ohjaajansa (Kyamk 2012).

Osallistujat käyvät Saksassa kahden - kolmen kuukauden pituisen teoriaopintojakson, jossa he opiskelevat muun muassa kieltä, kulttuuria ja uskontoa. Teoriajaksojen jälkeen osallistujat viettävät ulkomailla neljä kuukautta. Tarkoituksena on, että opiskelija tulee osaksi kunkin maan työvoimaa osallistumalla työhön jossakin ennalta sovitussa yrityksessä, tai yksikössä. Samalla kun opiskelijat suorittivat harjoitteluaan ja antoivat harjoittelupaikalle työpanoksensa, oli heidän tarkoituksena oppia kieltä ja kulttuuria Suomessa (Kyamk 2012).

Ensimmäisen ryhmän arvioija Brynne Hämäläinen (2011) kertoo, että pilottijakso oli hyvä avaus kolmivuotiselle jaksolle. Muutamat opiskelijat kokivat harjoittelun hyödylliseksi tulevan työnhakunsa kannalta Saksassa, sillä harjoittelu ulkomailla näyttäisi hyvältä CV:ssä ja selviytyminen vieraassa kulttuurissa on tuonut uudenlaista itsevar-

muutta lähestyä esimerkiksi esimiestä työssä. Muutama harkitsi ulkomaille lähtöä tulevaisuudessa, sillä Saksan työmarkkinat koettiin turhan haastaviksi. Muutama kertoi kokemuksen parantaneen itsetuntoa, sillä selviytyminen oli omasta itsestä kiinni. Suomessa olon etuna oli, että ihmiset täällä puhuvat lähes kaikki englantia ja harjoittelijat kokivat suomalaiset ihmiset ystävällisiksi. Haasteena opiskelijat kokivat lähinnä vapaa- aikaan ja kieleen liittyvät asiat, kuten huonot bussiyhteydet (Hämäläinen 2011).

Hämäläinen kuvaa KyAMK:in sivuilla hanketta seuraavasti: ”Kokemus oli erityisesti antoisa niille nuorille, jotka olivat tullessaan enemmän sisäänpäin kääntyneitä ja ujoja, ja jotka halusivat saada lisää itsevarmuutta. Vierailu opetti osallistujia lähestymään ihmisiä sekä luottamaan itseensä. Kokemus auttaa heitä varmasti sekä työnhaussa että elämässä yleisesti, sillä osallistujat tunsivat kehittyneensä ihmisinä tämän projektin ansiosta” (Kyamk 2012).

3 HANKKEEN TAVOITTEET

Ennen haastattelutilanteen alkamista 23.4.2012 keskustelin harjoittelijaryhmän ohjaajan Rebeccan Faikin kanssa, hän kertoi hankkeen tärkeimmäksi tavoitteeksi tuoda ihmiset takaisin sosiaaliseen elämänrytmiin. Rebecca sanoi, että kun ihmisellä ei ole elämässään minkään laista työtä, kadottaa hän henkilökohtaiset tavoitteensa täysin. Harjoittelu ulkomailta vie ihmisen pois mukavuusalueeltaan ja pakottaa tulemaan toimeen omillaan ja myös työskentelemään ryhmässä, jossa on erilaisia persoonia. Ulkomailta ryhmässä olo mahdollistaa myös arjen entisten totuttujen tapojen rikkoutumista ja säännöllisyyden kasvamista, esim. normaalin arkirytmien kehittymistä, sillä ryhmän paine tuo ihmiselle aina enemmän paineita tiettyyn toimintatapaan. Tärkeänä Rebecca koki myös sen, että harjoittelu toisi onnistumisia ja nostaisi harjoittelijoiden omanarvon tuntoa positiivisesti ja opettaisi heitä tuntemaan omaa itseään ja omia voimavarojaan paremmin.

4 MITEN TYÖTTÖMYYS VAIKUTTAA IHMISEEN?

Työttömäksi luokitellaan Suomessa ihminen joka on ollut vähintään 6 kuukautta vuodenaikana työttömänä. Työttömään työvoimaan luetellaan vuoden viimeisenä päivänä työttömänä olleet 15 - 74 -vuotiaat henkilöt, taikka henkilöt, jotka ovat tutkimusviikolla olleet työtä vailla, jotka ovat etsineet aktiivisesti työpaikkaa viimeisen neljän

viikon aikana. Työtön on myös henkilö, joka on työtä vailla ja odottaa, että sovittu työ olisi alkamassa seuraavan kolmen kuukauden aikana. Työtön on myös henkilö, joka on lomautettu työpaikastaan väliaikaisesti (Tilastokeskus b.).

Saksassa on tällä hetkellä EU:n paras nuorten työllistymisaste, edes taantuma ei ole vienyt saksalaisilta työpaikkoja, sillä Saksassa on tilapäisesti lyhennetty työaikoja (Puoskari 2011). Saksan nuorisotyöttömyysaste vuoden 2011 heinäkuussa oli 7,9 %, kun taas Suomessa nuorten työttömyysprosentti oli 17,7 % (Eurostat a.). Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2011 työttömiä oli Suomessa Joulukuussa 13 000 vähemmän kuin vuonna 2010. Työ - ja elinkeinoministeriön viimeisin työvoimakatsaus kuitenkin näyttää, että työttömyys lisääntyy suomessa tasaisesti, sillä joulukuussa 2012 työttömien määrä joulukuusta 2011 oli noussut 10,5 % (Työ ja elinkeinoministeriö 2012).

Kovalainen pro gradussaan tutki työttömän ja yhteiskunnan kohtaamista. Tutkimuksessa selvisi, että ihminen kokee edelleen voimakkaana tarpeen olla työsuhteessa. Ihminen voi kokea työttömyyden mahdollisuutena toteuttaa itseään aikaa vaativissa esim. kodinhoidollisessa tehtävissä ollessaan työtön. Vasta kun ihminen kokee työttömyyden ahdistavaksi, puuttuu yhteiskunta tähän asiaan. Tutkimuksessa käy myös ilmi, että yhteiskunta pitää täysin työkykyistä työtöntä holhottavana ja työ-elämään sopeuttavia työvoimakoulutuksia pidetään ns. aikuisten päiväkotina (Kovalainen 2000). Erään määrittelyn mukaan työtön nähdään henkilönä, jonka elämäntilanne on kriisiytynyt ja tästä tilanteesta yhteiskunnan on autettava ihminen ulos (Leinonen 2010).

Työelämästä on tullut nykyihmisen keino toteuttaa elämää ja vallankäytön väline, työelämästä on tullut osa jokapäiväistä elämää. Työhön mennessä ihminen soluttautuu osaksi työyhteisöään, ja samalla osaksi yhteiskuntaa luoden ihmiselle työstä vahvan sosiaalisen merkityksen. Työn loppuessa ihmisen elämänhallinta voi kärsiä, sillä työ yhteisön osana oleminen on osa sosiaalista identiteettiä, ja kun tämä jäsenyyden osa poistetaan tuo se ihmisen identiteettiin jonkinlaisen kriisin (Hietaniemi 2004).

Erityisesti nuorten työttömyydellä on todettu olevan vaikutusta psyykkistensairauksiin, somaattisten sairauksien ja terveystalouden käytön lisääntymiseen (sosiaali- ja terveysturvan katsauksia 2007). Ruotsissa ja Hollannissa toteutettujen tutkimusten

mukaan työttömän nuoren on todennäköisempää ajautua rikollisille teille kuin työssäkäyvän nuoren (Helve 2000, 61).

Pitkäaikaistyöttömien keskuudessa pitkäaikaissairauksien esiintyminen on kaksinkertaista verrattuna työllisiin taikka vain lyhytaikais työttömiin. Myös uni- ja rauhoittavien lääkkeiden käyttö on kaksinkertaista pitkäaikaistyöttömillä verrattuna työllisiin (Kortteinen, Tuomikoski 1998, 41). Työttömyyden ja epävarmojen työsuhteiden on todettu olevan kytköksissä psyykkiseen sairastumiseen, suurimpana psyykkisen sairastumisen aiheuttajana oli taloudellisten vaikeuksien aiheuttama stressi. Viiden vuoden pitkäaikaistutkimuksessa todettiin psyykkisen tilan parantuneen huomattavasti niillä, jotka työllistyivät uudelleen (Heponiemi ym. 2009, 21).

5 MILLAINEN ON HYVÄ JA HUONO ITSETUNTO?

Ida2 - hankkeen yhtenä tavoitteena on kohottaa työttömien nuorten itsetuntoa. Työttömyydellä on todettu olevan vaikutusta nuorten itsetuntoon ja työttömien nuorten olevan alttiimpia päihteiden riskikäytölle (Helve 2000, 61)

Itsetunto on yksi minän rakenneosa. Itsetunnosta käytetään monia eri käsitteitä, kuten omanarvon tunto, minäkuva ja itsensä hyväksyminen. Itsetunto on minkä kuvan arvioivampi puoli se puoli, joka arvioi sitä, kuinka tyytyväinen ihminen on itseensä. Itsetunto on määritelty olevan mittari siitä, miten paljon hyvää ihminen itsessään näkee. Vahvan itsetunnon omaava ihminen arvostaa itseään sellaisena kun on. Heikon itsetunnon omaava ihminen taas torjuu itsensä ja pitää itseään huonompana kuin muut (Harapainen 2007). Hyvän itsetunnon omaava ihminen näkee itsessään hyvien ominaisuuksien lisäksi myös heikkoutensa, kuitenkin kun häneltä pyydetään kuvausta itsestään, korostaa hän enemmän hyviä puoliaan (Keltikangas-Järvinen 1994, 17).

Heikkilä ja Heikkilä viittaavat teoksessaan Voimaantumisen työyhteisön haasteena Burley-Allenin teokseen, jossa määritellään vahvan itsetunnon viisi piirrettä olevan:

- oman hyvyysarvon sisäinen tietäminen.
- elämän tarkoituksesta on selkeä vision tietäminen ja siihen sitoutuminen

- ymmärrys siitä, että jokaisella ihmisellä on vapaa tahto ja vastuu omasta elämästään.
- ymmärrys omien valintojen merkityksestä.
- hyväksyntä sille, että elämä on joskus hankalaa (Burkley - Allen 1995 Heikkilän & Heikkilän 2005; 127 mukaan).

Ihmisen itsetunnon sanotaan olevan koko ihmisen elämänkaaren kestävän prosessin tuote. Itsetunnon kehitykseen vaikuttaa muun muassa se, miten tulemme toisten huomioiksi, se että toiset välittävät hyvinvoinnistamme. Ihmistä ympäröivät sosiaaliset rakenteet, kuten koti, perhe, ammatti, koulutus ja ystävät vaikuttavat minäkuvan muodostumiseen. (Harapainen 2007) Vahvan itsetunnon omaava ihminen pitää itseään suosittuna ja uskoo, että omaa monia ihailtavia piirteitä. Heikolla itsetunnolla taas on täysin päinvastainen vaikutus ihmisen itsetuntoon (Heikkilä & Heikkilä 2005, 128) Jaarin (2004) väitöskirjan mukaan työelämässä menestyminen on yksi tärkeimmistä itsetunnon kohottajista suomalaisilla ihmisillä. Erityisesti naisten itsetunto näyttää rakentuvan tiedollisten, taidollisten ja sosiaalisten kompetenssin tunteesta.

6 VOIMAANTUMINEN TYÖHARJOITTELUN HAASTEENA?

Ida2-hankkeen järjestämän ulkomaan harjoittelun tarkoituksena oli kohottaa työttömien nuorten itsetuntoa ja voimaannuttaa heitä takaisin työelämään.

Voimaantuminen voidaan käsittää sisäisenä voimantunteena (empowerment). Sisäinen voimantunne tarkoittaa omia voimavaroja. Sisäisen voimantunteen saavuttaneista ihmisistä heijastuu positiivinen lataus ja myönteisyys sekä halu ottaa vastuuta ja auttaa ihmisiä esimerkiksi työhön liittyvissä ongelmissa. Jotta sisäinen voimantunne voidaan saavuttaa, ovat luottamus, vapaus ja itsenäisyyden kokeminen tärkeässä osassa voimaantumisprosessia alusta asti. (Siitonen 2000)

Empowerment eli voimaantuminen on yleistynyt monissa teoksissa ja näkyy nykyään myös monien projektien tavoitteissa. Voimaantuminen on ihmisen sisällä oleva voimantunne joka on ihmisen hyvinvointia ja elämänhallintaa tarkastellessa keskeinen

asia. Voimaantuessaan ihminen tulee tutuksi ominen voimavarojensa kanssa ja pystyy näkemään itsensä ja osaamisensa realistisessa valossa. (Räsänen 2004) Voimaantumisprosessia voidaan pitää onnistuneena silloin kun ihmisestä tulee voimaantumisen johtuen itsenäisempi ja riippumattomampi (Heikkilä & Heikkilä 2005; 29).

Teoksessa Voimaantuminen työyhteisön haasteena Heikkilä & Heikkilä toteavat, että voimaantumisen ymmärtäminen vaatii myös, että toisiin ihmisiin kohdistuvan vallan (power over) ja ihmissuhteisiin vaikuttavan vallan (power with) käsitteet ymmärretään selkeästi, sillä monet puhuessaan voimaantumisesta, tarkoittavat sitä yksilötasolla ja unohtavat täysin ryhmässä tapahtuvan voimaantumisen merkityksen (Heikkilä & Heikkilä 2005; 28).

Joidenkin tahojen mukaan voimaantumista käsitteenä ei voi määritellä, sillä jokainen ihminen kokee voimaantumisen henkilökohtaisena prosessina. Rodwell(1996) on analysoinut voimaantumista teoksessaan kutsumalla voimaantumista lähinnä voiman siirtämisenä ihmiseltä toiselle, jolloin ryhmässä voimaantumisprosessi olisi paljon voimakkaampi kuin voimaantuminen yksilönä (Rodwell 1996 Ruohon 2006,11 mukaan).

7 TUTKIMUSONGELMAT

Tutkimukseni tarkoituksena oli pohtia voimaantumiseen, itsetuntoon ja työttömyyteen liittyviä kysymyksiä ja kohderyhmänä olivat Ida2 - hankkeen työharjoitteluun osallistuvat työttömät saksalaiset nuoret. Tutkimuskysymyksiäni ovat:

1. Kuinka harjoittelujakso vaikutti itsetuntoon?
2. Voimaannuttiko harjoittelujakso siihen osallistuvia nuoria?
3. Mitä työttömyys merkitsee ihmiselle?

8 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

8.1 Kvalitatiivinen tutkimus

Toteutin tutkimukseni teemahaastatteluna. Haastattelu on eräs kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen muoto. Kvalitatiivista tutkimusta käytetään usein silloin kun halutaan ymmärtää ihmisen käyttäytymiseen liittyviä kysymyksiä. Kvalitatiivinen tutkimus on hyvin yleinen tutkimusmenetelmä sosiaali- ja terveysalalla (Räsänen, 7).

Kvalitatiivisen menetelmän purku tapahtuu yleensä kirjallisesti. Kvalitatiivisen tutkimuksen piirteinä on verrata kahta samalla menetelmällä toteutettua tutkimusta tai tehdyn tutkimuksen tuloksia toisiinsa (Räsänen, 8). Ideana kvalitatiivisen tutkimuksen teossa on, että tutkittava ilmiö kuvataan mahdollisimman seikkaperäisesti ja tämän kuvauksen perusteella saadaan uutta teoretietoa, sekä saadaan tutkittava asia ymmärrettäväksi (Pitkäranta 2010, 124)

8.2 Menetelmä

Valitsin tiedonkeruumenetelmäksi teemahaastattelun. Haastattelu on yksi käytetyimpiä tiedonkeruun muotoja, yhä vähemmän käytetään enää strukturoituja muotoja, ja vapaamuotoisemmat haastattelut ovat lisääntyneet. Teemahaastattelu edesauttaa ihmisen tutkiskelua subjektina ja antaa mahdollisuuden haastateltavalle tuoda itseään koskevia asioita mahdollisimman vapaasti. Haastattelua tehdessä on myös mahdollista esittää lisäkysymyksiä haastattelun edetessä (Hirsjärvi & Hurme 2011, 34 -35).

Teemahaastattelu on myös toimiva muoto silloin, jos tutkittavaa aluetta ei varmasti tiedetä, ja tutkija joutuu mahdollisesti esittämään lisäkysymyksiä haastattelun edetessä. Haastattelun etuna on myös tutkijan mahdollisuus havainnoida haastateltavan ilmeistä ja eleistä tutkimuksen todenperäisyyttä (Routio 2007, 93 a.)

Oman opinnäyteyöni kohdalla haastattelun merkitys oli erityinen, sillä haastateltavien ja minun välilläni on tulkki, joten minun täytyy tulkita ilmeitä ja eleitä aivan uudella tavalla. Joudun myös todennäköisimmin esittämään lisäkysymyksiä, jotta saan täyden hyödyn haastattelusta.

Haastattelun lähestyessä tulin siihen tulokseen, että teen haastattelua varten lomakkeet. Jokaisesta haastateltavaa kohtaan on oma lomake, joissa jokaisessa on samat kysymykset. Kysymysten alle kirjoitan haastattelun vastaukset. Ajattelin tämän tavan helpottavan litterointivaihetta. Haastattelukysymyksiä varten yritin saada haastateltavista taustatietoa, mutta taustatietojen puutteellisuuden vuoksi joudun keräämään taustatiedot teemahaastattelutilanteessa. Haastattelukysymyksieni muodostamiseen vaikuttaa myös edellisen ryhmän kokemukset haastattelusta.

8.3 Tutkimuksen lähtökohdat

Jotta tutkimus onnistuisi ongelmitta, on tutkimussuunnitelma välttämätön. Todennäköisimmin tutkimuksen takana oleva organisaatio tai ohjaava opettaja haluaa tietää, onko tutkimus edes mahdollinen. Suunnitelman avulla tutkimuksen tekijä myös näkee, mistä vaiheista tutkimus koostuu. Tutkimussuunnitelmaa voi lähestyä kahdella eri tavalla. Toinen tavoista on problematisoiva ja toinen tekninen. Problematisoiva tutkimussuunnitelma keskittyy enemmän tutkimuksen ideaan ja tekninen sen toteutukseen (Hirsjärvi & Hurme 2011, 54 - 56).

Tutkimussuunnitelma koostuu eri osista: tutkimuksen luonnehdinta ja ankkurointi teoriaan. Minun tulee tehdä lyhyt katsaus edellisistä tutkimuksista koskien omaa tutkittavaa ainetta ja selvittää tutkimuksen oletukset ja ongelmien tarkastelu. Minun on myös ennen haastattelua otettava selville tiedot tutkittavista ihmisistä; esim. henkilömäärä ja ketä tutkittavat ovat (Hirsjärvi & Hurme 2011 s.56). Tutkimukseeni vastaavat ovat saksalaisia erityistarpeita vaativia nuoria ja heitä tulee Suomeen 10 henkilöä, kuitenkin on huomioitava mahdollisuus siihen, että yhden tai kahden ihmisen tuleminen voi estyä erinäisistä syistä. Minun tulee tehdä hahmotelma siitä, miten tiedot tutkimusta varten kerätään. Suunnitelmaan kuuluu myös arvio voimavaroistani sekä aikataulu (Hirsjärvi & Hurme 2011, 56). Tiedän, että haastateltavani puhuvat huonoa englantia ja hyvää Saksaa ja minä vain englantia, joten tarvitsen tulkin. Tiedän myös, että haastateltavani saapuvat Suomeen 23.4 ja lähtevät 14.6.2012.

Teorian merkitys tutkimuksessa on myös suuri. Aloitteleva tutkija, tai opiskelija voi vieroksua teoriaa, mutta teoria on kuitenkin tärkeä ajattelun apuväline. Teoria on tällä kohtaa ns. oletus todellisuuden luonteesta ja vaikka tutkimus ei suoranaisesti tutkisi teoriaa, voi teoria olla kuitenkin tutkimuksen lähtökohtana (Hirsjärvi & Hurme 2011 , 56).

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimuksen kohde on käsitteellistettävä, näin saadaan tutkimukselle ongelma johon etsitään vastausta. Teoreettisen viitekehyksen avulla si-
dotaan käsitteet yhteen tutkimuksen kanssa, jolloin teoreettiset valinnat muodostuvat
yhdeksi suureksi kokonaisuudeksi. Jos tutkimuksessa ei ole keskeisiä käsitteitä, on
tutkimus mahdoton tehdä. (Pitkäranta 2010, 62)

8.4 Haastattelukysymysten rakentaminen

Hirsjärven ja Hurmeen mukaan vältin kysymyksiä joiden muoto on epäselvä, tai joihin
on hankala vastata. Vältin kysymysten muotoilussa myös kysymyksiä, joiden vastaa-
minen vaatisi erikoistietoja. Yritin pitää kysymysten määrän pienenä, jotta vastaami-
nen olisi helpompaa. Kysymyksissäni yritin välttää sanoja ”ei”, ”etkö” ja muita kiel-
teisiä ilmaisuja. Yritin myös tehdä kysymykset niin, että niihin vastaaminen ei louk-
kaa ketään, eikä pahoita kenenkään mieltä, pyrin myös muotoilemaan kysymykset sel-
keiksi ja helposti vastattaviksi, sekä minimoimaan kysymysten määrän. (Hirsjärvi &
Hurme 2011, 105).

Tulohaastattelun kysymyksiä (liite 1.) rakentaessa pohdin myös hankkeen minulle
asettamia tavoitteita. Pohdin myös, miten saisin harjoittelijoilta tietoa siitä, kuinka he
itse kokevat työttömyytensä, jotta saisin loppuhaastattelussa tarpeelliset tiedot itsetun-
non paranemisesta ja harjoittelun voimaannuttavasta vaikutuksesta harjoittelijoihin.
Käytännön syistä halusin kääntää haastattelukysymykset myös saksan kielelle, sillä
halusin varmistaa, että haastateltava saa kysymyksen juuri siinä muodossa, kuin minä
sen hänelle haluan esittää.

Käytin kysymystyyppinä henkilökohtaisia tosiasiakysymyksiä, jotka liittyvät vain
haastateltaviin ja heidän ympärillään oleviin ihmisiin, täten haastattelukysymyksiini ei
ole yhtä oikeaa vastausta, kuten esimerkiksi tavalliseen tosiasiakysymykseen jokainen
vastaisi samankaltaisesti (Hirsjärvi & Hurme 2011, 106)

Lähtöhaastattelun kysymyksiä (liite 2.) tehdessäni pohdin sitä, kuinka saisin parhaiten
vastauksen tutkimukseni aiheeseen: ”Miten harjoittelu ulkomailla voimaannuttaa ih-
mistä ja parantaa itsetuntoa?” Päätin noudattaa ohjetta ”Kaksi tai kolme yksinkertais-
ta kysymystä on parempi kuin yksi monimutkainen.” (Hirsjärvi & Hurme 2011, 105)

8.5 Haastatteluun valmistautuminen

Teemahaastatteluun valmistautuessa on tärkeää ottaa huomioon valmistautuminen. Kysymykset tulee suunnitella etukäteen ja niin, että haastateltava kokee myös saavansa positiivisen kokemuksen haastattelutilanteesta (Hirsjärvi & Hurme; 2011, 56).

Haastattelutilannetta varten on myös hankittava tarvittavat puitteet, kuten tila, jossa haastattelut käydään ja mahdollisesti nauhuri yms. Minun opinnäytetyössäni on huomioitava myös tulkin tarve ja haastattelu ajankohta. Aion käyttää nauhurin siasta lomaketta, johon kirjaan haastatteluvastaukset. Lomake helpottaa huomattavasti vastausten litterointia ja purkamista, vaikkakaan en saa paperille tallennettua äänenpainoja, enkä ilmeitä.

Ennen haastattelua minun tulee selvittää haastateltavien taustat, laitteiden toimivuus ja tulkin hankinta. Minun tulee myös harjoitella haastattelua etukäteen, jotta saan oikeanlaisen kontaktin haastateltavaan. Heti alkuun kohtasin ongelman tulkin hankinnassa. Olin ilmeisesti ymmärtänyt väärin ja haastattelut tehtäisiinkin englannin kielellä. Vaikka sainkin tarjouksen, että haastattelin englanniksi ja saisin haastatteluun mukaan myös saksaa puhuvan ihmisen, tulin siihen tulokseen, että alkujaan minulle luovattiin mahdollisuus tulkkiin, joten myös haluan sen.

Aion omassa opinnäytetyössäni soveltaa teemahaastattelua yksilöhaastatteluna. Koen yksilöhaastattelun itseni kannalta helpommaksi, sillä haastateltavani ovat äidinkielittään saksankielisiä ja omaavat todella välttävät englanninkielentaidot. Yksilöhaastattelussa saan paremman kontaktin haastateltavaan, ja haastattelutilanteessa on kuitenkin tulkki haastateltavan lisäksi.

Yksilöhaastattelu on luultavasti helpompi haastattelumuoto aloittelijalle kuin ryhmähaastattelu, sillä ryhmähaastattelusta voi olla vaikeampaa poimia olennaiset asiat. Ryhmähaastattelu on kuitenkin hyvin käyttökelpoinen haastattelumuoto (Hirsjärvi & Hurme 2011 s.61). Jo vallitsevan kielimuurinkin takia minun on helpompi toteuttaa haastattelu yksilöhaastatteluna, sillä ryhmähaastattelun ongelmana on haastattelumuodon keinotekoisuus, haastateltava on ulkona normaaliympäristöstään ja tavoistaan, jolloin haastateltavan suurin focus on haastattelijassa ja hänen kysymyksissään (Ruotio 2007, 97)

Minun tutkimukseni kohdalla on jo ennalta määrätty haastateltavat ja haastateltavien määrä. Yleensä kuitenkin haastateltavia valittaessa on huomioitava, että: haastateltavia on haastateltava juuri sen verran, että saadaan tarvittava tieto. Toinen tutkittavien määrään vaikuttava seikka on myös tutkimuksen laatu esim. jos haastattelu on survey-tyyppinen tutkimus, vaatii se suuremman haastateltavien joukon, kun taas tapaustutkimuksessa voi riittää jopa yhden haastateltavan panostus. Kohde-joukko vaikuttaa siihen, miten haastattelua käytetään ja ketä valitaan haastateltaviksi. Eräs hyvä haastateltavien määrän mittari on ns. saturaatio, eli tilanne, jossa haastateltavia haastatellaan niin kauan, että ei saada enää uutta tietoa (Hirsjärvi & Hurme 2011, 58).

8.6 Haastattelutilanne

Teemahaastatteluni ensimmäinen osa tapahtui koulun järjestämässä tilassa Kymenlaakson ammattikorkeakoululla. Haastateltavat kutsuttiin yksitellen huoneeseen. Tulkina minulla oli Ida2 - hankkeen Suomen pään koordinaattori Anne Heikka. Jokainen haastateltava vastasi ensin perustieto kysymyksiin, minkä jälkeen esitin kysymykset, jotka olin esivalmistellut sekä saksaksi että suomeksi kysymys lomakkeelle (liite 1). Lomakkeelle kirjoitin vastausten lisäksi havaintoja kehonkielestä sekä ilmeistä. Yleisesti kvalitatiivisen tutkimuksen haasteena on monen asian jääminen haastattelijan oman muistin varaan (Räsänen, 8) Minun haastattelussani haasteena oli muistaa kaikkien ihmisten reaktiot, sillä en käyttänyt nauhuria eikä meillä ollut yhteistä kieltä. Sain alkuhaastatteluista kattavasti tietoa tutkimukseeni ja lähdin vastausten perusteella miettimään loppuhaastattelujen kysymyksiä.

Loppuhaastattelut järjestettiin Kymenlaakson ammattikorkeakoulun ruokalassa. Haastattelu tapahtui osallistujien loppujuhlan jälkeen. Tulkinani toimi ensin haastateltavien ohjaaja, jolloin meidän yhteinen kielemme oli englanti. Puolet haastatteluista tulkaus apunani oli eräs ryhmän nuorista, jonka kanssa kommunikoimme myös englanniksi. Olin koostanut kysymykset jälleen suomeksi ja saksaksi (liite 2), mikä osoittautui erittäin tärkeäksi loppuhaastatteluissa, sillä pystyin esittämään kysymykset suoraan saksaksi ja sain vastauksen englanniksi. En käyttänyt nauhuria myöskään loppuhaastattelussa.

9 IDA 2 – HAASTATTELUJEN YHTEENVETO

Haastattelujen litterointi tapahtui monivaiheisesti. Heti haastattelujen jälkeen luin vastaukset ja jätin sitten tulokset odottamaan purkua. Palasin takaisin työn pariin muutama kuukauden päästä haastatteluista, jolloin tein ensimmäisen yhteenvedon haastattelutuloksista.

Kävin aineistoa ensimmäisen yhteenvedon jälkeen läpi vielä monta kertaa, jotta pääsin sisälle vastauksiin ja löysin sen tiedon, joka vastaa tutkimusongelmiini. Haastattelutilanteiden pienien hankaluuksien takia minun oli aluksi hyvin vaikeaa löytää hyödyllistä aineistoa tuloksista, mutta hiljalleen minulle aukeni tuloksista tarpeellinen tieto. Hermeneuttisen käsityksen mukaan tutkijan on hyvä käydä aineistoaan moneen kertaan läpi, jolloin tutkija oppii ymmärtämään tutkimuskohdettaan ja pääsemään yli omista esteistään (Pitkäranta 2010, 122).

Keskeisiksi tuloksiksi muodostui harjoittelun voimaannuttava vaikutus itsetuntoon ja työttömyyden lamaanuttava vaikutus. Lähes kaikki haastateltavista olivat sitä mieltä, että työttömänä elämänlaatu laskee, sillä taloudellisen tilanteen vuoksi ei ole mahdollista tehdä niitä asioita mitä haluaisi, kuitenkin irtautuminen työrytmistä tapahtuu nopeasti ja aikatauluttomuuteen alkaa tottua, jolloin työnhaku alkaa tuntua haastavalta ja etäiseltä. Harjoittelu Suomessa antoi monelle onnistumisen ja pärjäämisen kokemuksia, sekä voimavaroja kohdata uusia tilanteita Saksassa. Esiin nousi muun muassa uusien työkavereiden ja esimiehen kohtaaminen, jonka eräs haastateltavista koki nyt helpommaksi kuin ennen harjoittelua. Kuitenkaan moni ei kokenut harjoittelun avaavan ovia työmarkkinoilla, vaikka Suomessa tehty harjoittelu näyttäisikin CV:ssä hyvältä.

9.1 Alkuhaastattelut 25.4.2012

”Se alkaa tuntua liian mukavalta, kun voi tehdä mitä huvittaa milloin vaan”.

Ida 2 - hankkeen tavoitteena oli tuoda nuoret aikuiset takaisin sosiaalisen elämään. Kun ihmisellä ei ole tavoitteita on tärkeää tottua ensin säännölliseen yhteiskunnan päivärytmiin, jotta saadaan motivaatioita synnytettyä ja jotta ihminen tuntisi itsensä hyödylliseksi ja löytäisi omat voimavaransa.

Suomeen tulo edellytti itsenäistä suoriutumista arjesta, missä kaikesta täytyy selvitä itse, eikä kaikki ole tuttua ja turvallista niin kuin kotimaassa. Suomeen tulo on mahdollisuus päästä irti juurtuneista rutiineista, joita Saksassa olisi.

Haastateltava ryhmä oli ohjaajan mukaan erilainen kuin edellinen, sillä ryhmän jäsenet olivat samaa ikäluokkaa ja tulivat toimeen keskenään. Ohjaaja koki, että tällä ryhmällä oli tähän asti eniten motivaatiota oppia Suomesta ja suomea. Hankkeeseen osallistui 7 henkilöä, jotka kaikki 19 - 30 ikävuoden väliltä. Haastatteluissa ei noussut mitään erityistä haastetta Suomeen tulossa, lähinnä kieli mietitytti, mutta muuten harjoitteluun suhtauduttiin positiivisesti ja ilman ennakko-odotuksia. Kaksi miestä ryhmästä olivat jo olleet mukana ensimmäisessä Ida - hankkeessa, joten he tiesivät hyvin, mitä edessä odottaa. Yllätyin myös siitä, että kahdella oli valmiina jo työpaikka odottamassa Saksassa ja he vain lähtivät lähinnä matkailumielessä Suomeen tutustumaan.

Eräs tyttö oli lähtenyt matkaan vain juhlimaan eikä sen suuremmin odottanut mitään tulevalta jaksolta. Pää-asiassa harjoittelu koettiin kuitenkin positiivisena asiana ja motivaattorina etsiä Saksassa töitä.

Haastatteluissa tuli ilmi työttömyyden lamaannuttava vaikutus ja se, että vaikka työttömyys merkitsee lähestulkoon identiteetin menettämistä, tapahtuu jossain vaiheessa kuitenkin lamaan tuminen ja kaikesta siitä ajasta jonka työttömyys antaa, alkaa nauttia, jolloin työhön meno alkaa tuntua kaukaiselta ja jopa pelottavalta asialta. Haastattelussa nousi myös erään haastateltavan huoli siitä, kuinka ryhmä antaisi stereotyyppisen Saksalaisen kuvan, sillä kuulemma Saksassa työttömät nuoret juovat ja muutenkin hukkaavat elämänsä, eivätkä keskity työnhakuun niin kuin pitäisi.

Eräs haastateltava kertoi myöskin Saksan hankalasta työvoimapolitiikasta, joka velvoittaa lähes minkä tahansa alan koulutuksen vastaanottamiseen työttömyyskorvausten varjolla, joten Ida- hankkeen kaltaisia miellyttäviä ja uusia mahdollisuuksia avautuu tilaisuuksia tulee harvoin.

Haastatteluissa kävi myös ilmi se, että osa haastateltavista koki, että vaikka työllistyminen on suuri osa itsenäistymistä ja oman elämän hallinnan kannalta todella tärkeä tekijä, ei se silti ole kytköksissä onnellisuuteen. Työharjoittelulta toivottiin positiivisia kokemuksia ja onnistumisen tunteita, joita on kuulemma Saksassa vaikea saavuttaa.

Työllistymien oli kuitenkin jokaisen haastateltavan haaveena ja hankkeessa ennenkin olleet miehet kertoivat, että hetki hankkeen jälkeen elämä muuttuikin ja on aivan erilaisella motivaatiolla kokeilemassa erilaisia haasteita, mutta pikkuhiljaa asiat alkavat palautua taas vanhoille paikoilleen.

9.2 Loppuhaastattelu 13.6.2012

Ryhmästä näki ulkoisestikin, että Suomessa olo-aika oli tehnyt heille hyvää. Moni nuorista oli paljon siistimmän ja pirteämmän näköinen kuin Suomeen tullessa. Seurasin mukana heidän loppuraporttejaan, joiden perusteella Suomeen tulo oli ollut monelle todella rikastuttava kokemus. Ryhmä vaikutti ryhmäytyneen hyvin, mikä vaikuttaa jo monen itsetuntoon, kun sosiaalinen kanssakäyminen on helpottunut.

Loppuhaastatteluista jäi käteen se, että Suomen luonto on kaunis ja ruoka hyvää. Harjoittelussa varsinkin monikulttuurisessa toimintakeskuksessa Myllyssä koettiin paljon iloa ja onnistumisia. Myllyn tuomaan positiiviseen kokemukseen vaikutti varmasti omalla tahollaan Mr. Baumberger, joka toimi harjoittelijoiden ohjaajana Myllyssä. Mr. Baumberger on itse kotoisin Saksasta ja varmasti monelle hieman huonon englannintaidon omaavalle oli helpotus päästä puhumaan saksaa. Toimintakeskus oli myös tarjonnut monelle harjoittelijalle omaa mielenkiintoa vastaavaa toimintaa ja tarpeeksi haastavia tehtäviä, kuten paljon kiitosta saaneen Saksapäivän järjestämisen Myllyssä.

Kielimuurin haasteellisuuden puolesta puhui myös se, että he, jotka olivat olleet harjoittelupaikoissa, joissa käyttökielenä oli Suomi, ei harjoittelukokemus ollut yhtä mieluinen ja välillä olo harjoittelupaikassa koettiin hieman haastavaksi kielimuurin takia. Eräs tytöistä oli vaihtanut Myllyyn harjoittelun aikana, sillä kielimuuri oli tullut liian suureksi edellisessä paikassa. Eräs tytöistä oli myös vaihtanut harjoittelupaikkaansa, koska ”mitääntekemättömyys” ja ”seisoskelu” ensimmäisessä harjoittelupaikassa olivat käyneet liian uuvuttaviksi. Eräs pojista oli myös pettynyt siihen, ettei oppinut Suomessa olo -aikanaan niin paljon kuin olisi toivonut oppivansa.

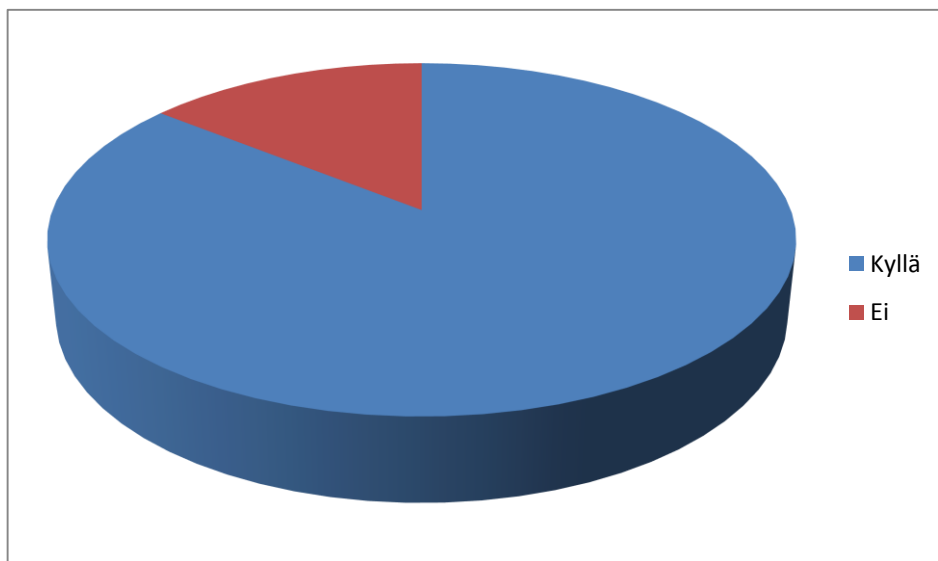
Suurin osa koki olonsa itsevarmaksi ja mahdollisuudet työllistymiseen Saksassa suuremmiksi, sillä motivaatio työn ja koulutuksen hakuun olisivat nyt harjoittelun jälkeen korkeammalla. Suurin osa näki tilanteen realistiseksi vasta muutaman kuukauden päästä. Eräs harjoittelijoista totesi, että seuraavat noin kuusi kuukautta tuntee olonsa varmaankin motivoituneeksi, mutta uskoo elämän palautuvan omiin uomiinsa en-

nemmin taikka myöhemmin. Monet kokivat, että harjoittelu oli hyvä kokemus ja omien pelkojen voittaminen teki itsetunnolle hyvää, mutta suurimmalla osalla harjoittelu- paikka ei vastannut sitä ammattia, jota haluaisi kotimaassaan toteuttaa, joten ainoana hyötynä näkivät siis työkokemuksen ulkomailla. Osalla oli ollut hieman haasteeton työympäristö.

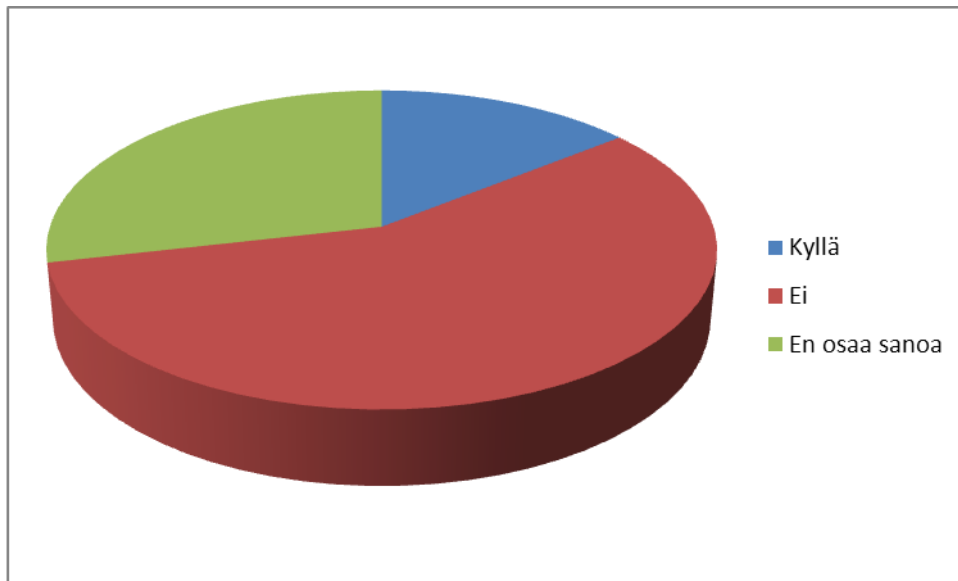
”Tämän jälkeen mikään ei tunnu Saksassa enää hyvältä.”

Eräs kommentti kuitenkin jäi kaiken tämän ylle. Yksi haastateltava oli todella surullinen kokemuksestaan täällä. Hän sanoi, että ei ole ikinä kokenut mitään näin hyvää ja olevansa niin onnellinen ja oikeassa paikassa. Hän oli erityisen yllättynyt siitä, kuinka löysi Suomessa uusia puolia ja taitoja itsestään. Hän totesi pelkäävänsä, että ei tule koskaan työllistymään Saksassa, sillä tämän kokemuksen jälkeen kaikki tuntuisi pettymykseltä. Samaan hengenvetoon hän totesi todennäköisesti hakeutuvansa ulkomaille töihin.

Haastattelujen perusteella yksi ihminen koki Suomessa tehdyn harjoittelun hyödyllisenä Saksassa tehtävää työnhakua kohtaan, neljä ei osannut sanoa ja kahden mielestä harjoittelusta ei ollut heidän työnsä hyötyä (Kuva 1.).

Kuva1. Itsetunnon kohoaminen

Kuva 2. Harjoittelun hyöty työnhaussa

10 JOHTOPÄÄTÖKSET

10.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tulokset kerättiin tilassa, jossa vastauksia ei kuullut muut kuin haastattelun osalliset. Haastattelut tehtiin yhteisymmärryksessä haastateltavien kanssa, ja sovimme jokaisen haastateltavan kanssa vaitiolosta, jotta haastatteluvastaukset olisivat mahdollisimman todenperäisiä. Haastattelun luottamuksellisuus sovittiin, jotta ryhmässä ei aiheudu eriarvoisuutta, tai vastaukset eivät vaikuttaisi harjoittelun kulkuun (Hirsjärvi & Hurme 2011, 20).

Koska tein vaitiololupauksen haastateltaville, en ole litteroinnissa maininnut ketään nimeltä, ja pyrin myös avaamaan tekstin niin, ettei sen lukija tunnista haastateltavaa (Hirsjärvi & Hurme 2011, 20). Haastatteluun osallistuvat olivat myös perillä siitä, mi-

hin hankkeeseen he ovat osallistuneet ja haastatteluun osallistuminen oli heille vapaaehtoista (Routio 2007 b).

Tulosten todenperäisyyteen vaikutti kysymysten muotoilu, joka minun kohdallani loppuhaastattelussa epäonnistui, sillä osaan kysymyksistä oli mahdollista vastata sanoin ”ei” tai ”kyllä”. Tutkimuskirjallisuudessa esiintyy myös väite, että arkaluontoiisiin asioihin, kuten työttömyyteen liittyviin kysymyksiin olisi helpompi vastata suoraan strukturoidulle haastattelukaavakkeelle kuin suusanallisesti (Hirsjärvi, Hurme 2011; 115).

Tulosten litteroinnissa olin tarkka siitä, että vastaukset vastaavat pelkästään sitä, mitä haastattelussa tuli ilmi. Mikäli olisin itse muokannut vastauksia enemmän hankkeen tavoitteiden mukaiseksi, olisin tehnyt tutkimusvilppiä, mikä harhaanjohtaisi tulevia hankkeita, sekä teoreettista tiedonkeruuta tulevaisuudessa (Routio 2007, b).

Tutkimuksen luotettavuus haastattelutilanteiden hankaluudesta johtuen voi olla hieman epävarmaa. En usko, että kaikki haastateltavat puhuivat varsinkaan loppuhaastattelussa ihan rehellisesti, sillä ohjaajan läsnäolo sai monet hieman miettimään vastauksiaan.

Sain kuitenkin vastauksen kaikkiin tutkimusongelmiini ja tutkimuksen perusteella Ida2 toimii hyvänä itsetunnon kohottajana nuorille. Vaikka kaikki eivät työllistykään ulkomailla olon jälkeen, ovat he saaneet kokemuksen itsenäisestä pärjäämisestä ulko-mailla, mikä tukee Siitosen teoriaa vastuun tuomasta voimaantumisen ja voimaantumisen lähtemisestä ihmisestä itsestään(Siitonen 2007, 4)

10.2 Keskeiset tulokset ja jatkotutkimus ehdotus

”Tarpeeksi kauan kun on ilman töitä, alkaa siihen tottua.”

Opinnäytetyöni tehtävänä oli tutkia työttömyyteen, voimaantumiseen ja itsetuntoon liittyviä kysymyksiä. Haastattelujen perusteella työttömyys on suuri aiheuttaja itsetunnon romahtamiseen, kun ei ole mitään minkä takia herätä aamulla, katoaa kaikki päivittäisistä toiminnoista selviämisen tarve. Työttömyys aiheuttaa myös suurta välinpitämättömyyttä ihmisessä, sillä kun ei itse ole enää niin sanotusti vastuussa omasta toimeentulosta, ei enää rahanarvolla ja sen tulemisella ole mitään merkitystä. Oma

työpaikka ja siitä saatava palkka takaavat siis oman toimeentulon ja siten myös ihminen kokee itsensä itsenäisemmäksi.

Pitkään jatkuva työttömyys näyttäisi olevan hyvin lamaanuttavaa ja ”mitään tekemättömyyteen” oli haastateltavien mukaan todella helppo lopulta tottua, jolloin uusien mahdollisuuksien vastaanottaminen ja työhön hakeutuminen alkoi tuntua etäiseltä.

Vaikka ulkomaille lähtö olikin aluksi monelle pelkkä lomamatka, toi se lopulta monia onnistumisen kokemuksia. Haastateltavat pääsivät suurin osa harjoittelemaan työtä, josta ovat kiinnostuneita ja täten myös saivat uusia oppimisen kokemuksia. Etenkin heille, jotka eivät olleet vielä niin varmoja siitä, missä työssä ovat taitavia, Suomen harjoittelu toi uusia näkökulmia työnhakuun.

Voimaantuessaan ihminen täyttyy myönteisistä asioista ja saa positiivisia asioita elämänsä. Kun sisäinen voimantunne kasvaa, on ihmisellä halu ottaa vastuuta itsestään ja yrittää parhaansa sekä itsensä, että yhteisön puolesta (Siitonen, 2007) Loppuhaastattelussa tuli ilmi voimakkaasti haastateltavien kohonnut itsetunto, lähes kaikki olivat motivoituneita työnhakuun ja uskoivat saaneensa voimavaroja työelämään Saksassa.

Harjoittelu Suomessa kohotti haastateltavien itsetuntoa ja jopa haastattelutilanteessa näki monen kasvoilta ihan uudenlaista itsevarmuutta ja ulkoinen olemus oli muutenkin siistimpi kuin tullessa. Jopa ulkoisetkin seikat puhuvat sen puolesta, että säännöllinen elämäntyyli näkyy kaikissa elämän osa-alueissa. Haastattelujen perusteella vain yksi harjoittelun suorittanut oli sitä mieltä, että Suomessa olo ei parantanut hänen itsetuntoaan laisinkaan.

Voimaantuminen ei kuitenkaan ole pysyvä olotila ja sen säilyttämiseksi on tehtävä töitä (Siitonen 2007). Monet kuitenkin sanoivat, että motivaatiota työnhakuun kestää noin puoli vuotta, ja jos tässä ajassa ei töitä löydy, palaavat asiat elämässä takaisin vanhaan.

Saavutin tutkimuksella omat tavoitteeni ja uskon, että tutkimus palvelee Suomessa mahdollisesti järjestettäviä samankaltaisia hankkeita. Haastateltavan ryhmän tavoitteena oli Suomessa tehdyn harjoittelun aikana kohottaa itsetuntoa voimaantumisen myötä ja lähes kaikkien kohdalla tämä tavoite toteutui.

Jotta hankkeen todelliset hyödyt saataisiin selville, olisi tätä Ida 2 - hankkeen ryhmää hyvä haastatella uudelleen puolen vuoden jälkeen, jotta nähtäisiin, kuinka moni on todellisuudessa työllistynyt, tai löytänyt opiskelupaikan itselleen. Tällaisten hankkeiden hyödyt ovat todellisia vasta sitten, kun ryhmästä pienikin prosentuaalinen osuus työllistyy pysyvästi, näin saadaan taas syrjäytymisuhkan alla olevien määrää hieman pienennettyä.

11 OPINNÄYTETYÖ PROSESSI JA KOKEMUKSENI SIITÄ

Opinnäytetyö prosessini alkoi jo syksyllä 2011, kun ilmoittauduin halukkaaksi mukaan hankkeeseen. Alusta asti Saksasta saatu tieto oli hyvin suppeaa, eikä informointi oikein toiminut. Hankkeen projektijohtaja joutui henkilökohtaisista syistä jäämään pois, ja en tavoittanut häntä laisinkaan sähköpostilla, jotta olisin voinut esittää kysymyksiä liittyen keväällä Suomeen tulevaan ryhmään.

Aloitin keväällä 2012 tiedonhaku prosessini, olin keskustellut hankkeen tavoitteista Juhani Pekkolan ja Anne Heikan kanssa. Minulla alkoi olla käsitys siitä, mihin lähdin mukaan, ja tiesin, milloin haastattelut olisivat.

Koin haastatteluja tehdessäni myös haasteita puitteissa ja tulkin hankinnassa. Alkuhaastattelussa haastattelutila oli rauhallinen ja hyvin järjestetty. Olin tulostanut ennalta suunnitellut kysymykset sekä saksaksi että suomeksi. Koulun puolesta minulle oli luvattu tulkki, mutta todellisuudessa tein haastattelut erään koulumme työntekijän kanssa. Tämä työntekijä oli projektipäällikkönä Ida2 - hankkeessa suomen päässä ja ennestään tuttu ryhmälle. Kävimme läpi yhteiset pelisäännöt ja kerroin, että myös tulkilla on vaitiolo velvollisuus (Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto 2013) ja kerroin, että haastattelutilanteessa myös tulkin on oltava kuin haastattelija, eli mielipiteetön, puolueeton, eikä mitään vastauksia saisi hämmästellä (Hirsjärvi & Hurme 2011, 98) Itse tilanne kuitenkin ei toteutunut niin kuin sovittiin ja ”tulkkini” esitti mielipiteitä ja lisäkysymyksiä, niin, että jouduin välillä pyytämään, että palattaisiin itse haastattelukysymyksieni pariin. Olin hyvin pettynyt haastattelutilanteeseen, etenkin kun yksi yksilöhaastattelun tärkeimmistä piirteistä on, ettei muut sekaannu haastatteluun, taikka häiritse haastattelutilannetta, varsinkin kun tässä haastattelussa oli tarkoitus saada selville yksilön mielipide (Routio 2007, 97 a). Uskoisin, että jos olisin saanut ammattitulkin,

olisivat ryhmän antamat vastaukset olleet paljon laadukkaampia ja todenmukaisempia kuin nyt.

Loppuhaastattelujen tilana oli aukea ruokailutila, jossa käveli koko ajan ryhmän jäseniä. Haasteellisen tilan lisäksi tulkin puuttuminen tuli minulle yllätyksenä. Ensin minun tulkkausepäilyni oli ryhmän ohjaaja, mutta pian hän joutui poistumaan tilanteesta ja loppuhaastatteluiden tulkkina toimi eräs ryhmän jäsenistä. Haastattelun jälkeen tajusin myös puutteet kysymyksissäni. Tein virheen kun en testannut niiden toimivuutta, kuten alkuhaastattelun kysymysten kanssa tein.

Litterointivaiheeni aikana minulle alkoi kuitenkin hahmottua, kuinka paljon lopulta sainkin tietoa tutkimuskysymyksiini, haastattelut antoivat vastauksen kaikkeen mihin halusin. Vaikka tutkimuksen luotettavuus on kyseenalaista, uskon sen palvelevan hanketta ja antavan tarpeellista tietoa tuleviin tämänkaltaisiin hankkeisiin. Olen ollut myös yhteyksissä SOTEK säätiöön, johon olen luvannut työni toimittaa samankaltaista projektia tukemaan.

Omaa työtäni ajatellen muuttaisin nyt muutamaa kysymystä uudelleen ja toteuttaisin haastattelut kuitenkin nauhurin avustuksella, sillä litterointivaiheessa saisin sellaista tietoa, mitä kaavakkeessa ei kysytä. Jos sama tutkimus tehtäisiin suomen kieltä puhuvien kanssa, olisi nauhurin käyttö tai jopa haastattelutilanteiden videokuvaus suotavaa, jotta tutkimuksesta saataisiin paras mahdollinen hyöty.

LÄHTEET

Ala-Kauhaluoma, M., Keskitalo, E., Lindqvist, T & Parpo, A. 2004. Työttömien aktiivointi. Kuntouttava työtoiminta -lain sisältö ja vaikuttavuus. Lain arviointitutkimuksen loppuraportti. Stakesin tutkimuksia nro 141.

Eurostat. 2012a. Harmonized unemployment rate by gender. Eurostat-tilastosivu. . Päivitetty 5.11.2012 Saatavissa:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=teilm020&language=en> [viitattu 20.2.2013].

Eurostat. 2012b. Youth unemployment 2011. Eurostat-tilastosivu. Päivitetty 2.5.2012. Saatavissa:

[http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php?title=File:Youth_unemployment,_2011Q4_\(%25\).png&filetimestamp=20120502094632](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php?title=File:Youth_unemployment,_2011Q4_(%25).png&filetimestamp=20120502094632) [viitattu 23.1.2013].

Heponiemi, T., Wahlström, M., Elovainio, M., Sinervo, T., Aalto, A.-M. & Keskimäki, I. 2008. Katsaus työttömyyden ja terveyden välisiin yhteyksiin. Työ ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Saatavissa:

http://www.tem.fi/files/19508/temjul_14_2008_tyo_ja_yrittajyys.pdf [viitattu 24.1.2013].

Heikkilä, J. & Heikkilä, K. 2005. Voimaantumisen työyhteisön haasteena. Helsinki: WSOY.

Helve, H. 2002. Arvo, muutos ja nuoret. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2011. Tutkimushaastattelu, teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Hietaniemi, E. 2004 Aktivointia, elämänhallintaa, sosiaalista pääomaa. Tutkimus ikääntyvien työttömien elämänhallinnan tekijöistä ja syrjäytymistä torjuvien toimenpiteiden vaikutuksista. Helsinki Työministeriö: Saatavissa:

http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/06_julkaisut/06_tutkimus/tpt260.pdf . [viitattu 3.4.2012].

Hämäläinen, B. 2011 Ida2 - hankkeen ensimmäisen ryhmän haastattelutulokset. Tiedot saatu sähköpostitse.

Kelttikangas- Järvinen, L. 1994, Hyvä itsetunto. Helsinki: WSOY.

Kortteinen, M & Tuomikoski, H. 1997, Työtön. Tutkimus pitkäaikaistyöttömien selviytymisestä. Hämeenlinna: Tammi.

Kymenlaakson ammattikorkeakoulu 2012, Ida2- hanke: seuraava saksalaisryhmä Suomeen keväällä 2012 tiedote. Saatavissa:

http://www.kyamk.fi/Ajankohtaista/Mediatiedotteet/?news_id=714 [viitattu: 28.1.2013]

Jaari, A. 2004. Itsetunto, elämäntilanne ja arvot - Korrelatiivinen tutkimus Morris Rosenbergin itsetuntokäsitteen taustasta suomalaisilla työikäisillä. Väitöskirja. Helsingin yliopisto. Saatavissa:

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/10610/abstract.pdf?sequence=1> [viitattu 14.1.2012].

Kovalainen, H. 2000. Työttömän ontologinen turvattomuus. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/11703> [viitattu 15.2.2012].

Leinonen, N. 2010 ”Aikaa olis rahaa ei”. Pro- gradu tutkielma. Yhteiskunta- ja aluetieteiden tiedekunta, Itä- Suomen yliopisto. Saatavissa:

http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20100114/urn_nbn_fi_uef-20100114.pdf. [viitattu 21.5.2012].

Pitkäranta, A. 2012. Laadullisen tutkimuksen tekijälle, Satakunnan ammattikorkeakoulu. Saatavissa:

http://www.samk.fi/download/13153_Laadullisen_tutkimuksen_tyokirja_APitkaranta.pdf [viitattu 2.3.2013]

Puoskari, V. 2011. Joka viides eurooppalaisnuori on työtön, mistä eväitä työllistymiseen? Tieto ja trendit 2/2011. Päivitetty 5.4.2011. Saatavissa:

http://tilastokeskus.fi/artikkelit/2011/art_2011-04-04_004.html?s=0 [viitattu 12.2.2013].

Routio, P. 2007a. Ammattien tiede. Internet-painos (Luonnos) Saatavissa: <http://www2.uiah.fi/projects/metodi/kirja.doc>. [viitattu 14.1.2013].

Routio, P. 2007b. Tutkimuksen etiikka. Saatavissa: <http://www.uiah.fi/projekti/metodi/051.htm> [viitattu 2.3.2013]

Ruoho, J. 2006 Hoitajien voimaantuminen ja eettisten periaatteiden noudattaminen vanhusten hoitotyössä. Tampereen yliopisto.s.11 Pro- Gradu. Saatavissa: <http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu01023.pdf>. [viitattu 3.4.2012]

Räsänen, H. Kvalitatiiviset tutkimusmenetelmät, Hämeen ammattikorkeakoulu. Saatavissa: <http://www.google.com/search?q=hamk&rls=com.microsoft:fi&ie=UTF-8&oe=UTF-8&startIndex=&startPage=1> [viitattu 2.3.2012]

Siitonen, J. 1999. Voimaantumisteorioiden perusteiden hahmottelua. Luku 6: Voimaantumisteoria. Väitöskirja. Oulun yliopisto. Saatavissa: <http://herkules oulu.fi/isbn951425340X/html/cfadhjcg.html#CFACIID1> [viitattu 24.4.2012].

Siitonen, J. 2007. Voimaantumisen viitekehys. Tyhjo - työhyvinvoinnin ja työympäristöjohtamisen oppimisverkoston internetsivut. Saatavissa: <http://www.tyhjoverkosto.fi/materiaalit/seminaarit/siitonen.pdf> [viitattu 12.2.2013].

Halonen, J-P. Aaltonen, T. Hämäläinen, A. Karppi, S-L. Kaukinen, J. Kervilä, A. Lehtinen, M. Pere, E. Puukka, P. Siitonen, S. Silvennoinen, S. Talo, S. 2007. Syrjäytymisvaarassa olevien vajaakuntoisten nuorten kuntoutustarpeen arviointi. Sosiaali- ja terveysturvan katsauksia 73. Kelan tutkimusosasto. Helsinki. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10250/7853/katsauksia73netti.pdf?sequence=1> [viitattu 21.4.2012].

Tepsa, M. 2012. Työ ja työttömyys työllistymishankkeen asiakkaiden kokemuksia. Pro gradu tutkielma, Lapin yliopisto. Saatavissa:

<http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/77133/Tepsa.Mervi.pdf?sequence=1> [viitattu :16.1.2013]

Tilastokeskus. 2012a. Työvoimatutkimus 2012, joulukuu. Saatavissa:

<http://www.stat.fi/til/tyti/kas.html> [viitattu 23.1.2013].

Tilastokeskus. 2012b. Nuorten työttömyysaste 20 prosenttia vuonna 2011. Saatavissa:

http://www.stat.fi/til/tyti/2011/15/tyti_2011_15_2012-11-06_tie_001_fi.html [viitattu 23.1.2013].

Tulkkaus. Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto. Saatavissa:

http://www.sktl.fi/kaantaminen_ja_tulkkaus/tulkkaus/ [viitattu 14.1.2013].

Työ ja elinkeinoministeriö. 2013. Työllisyyskatsaus 12/2012. Saatavissa:

<http://www.tem.fi/files/35516/JOULU12.pdf> [viitattu 22.1.2013].

Työ ja elinkeinoministeriö. 2012. Työvoimakoulutuksen laatu ja vaikuttavuus opiskelijapalautteiden mukaan. Saatavissa:

http://www.tem.fi/files/33509/TEMrap_22_2012.pdf [viitattu 22.1.2013].

Liite 1.

Tulohaastattelu

Millaiseksi koit elämäntilanteesi ennen IDA2- hanketta?

Wie hast du dein leben for IDA2 empfunden?

1. Millainen kuva sinulla on harjoittelujakson sisällöstä?

Wie stellst du diefor dain leber während der praktikum?

2. Miten odotat tulevan harjoittelujakson vaikuttavan elämääsi?

Er wartest du dass der praktikum dain leben fer ändert?

3. Mikä sinusta tuntuu haasteelliselta uuteen harjoittelupaikkaan menemisessä?

Was findest du schwer wenn du dain praktikum antrest?

4. Mitä työnteko sinulle merkitsee?

Was bedeutet arbeit fyr dich?

5. Mitä työttömyys sinulle merkitsee?

Was bedeutet arbeitlosghkait fyr dich?

Liite 2.

Lähtöhaastattelu

Was war das einfachste in praktikum?

1. Mikä oli helpointa harjoittelussa?

Was war das schwierigste in praktikum?

2. Mikä oli vaikeinta harjoittelussa?

Hast du in deiner mainung deine ziele in praktikum erreicht?

3. Kuinka saavutit tavoitteesi harjoittelussa?

Wirdst du besser arbeit kriegen nach deiner praktikum-> nach eigener meinung?

4. Koetko harjoittelun helpottavan työllistymistäsi Saksassa?

Bist du selbstsicherer jetzt, als wenn du in Finland gekommen bist?

5. Oletko mielestäsi itsevarmempi nyt kuin tullessasi Suomeen?

Wie sdiehst du deine zukunft in Deutschland?

6. Millaisena näät tulevaisuutesi Saksassa?

Liite 3. seuraavilla sivuilla tutkimustaulukko

TUTKIMUS, TEKIJÄ, NIMI, VUOSI	TUTKIMUK- SEN TAR- KOITUS JA TAVOITE	TUTKIMUSME- NETELMÄ	TUTKIMUS ALUE/OTOS	TULOK- SET/POHDINTA
Tepsa 2012, Työ ja työttömyys, työllistymishankkeen asiakkaiden kokemuksia. Pro Gradu, Lapin yliopisto.	Tutkia työllistymishankkeen asiakkaiden näkökulmasta mitkä tekijät tukevat työllistymistä ja mikä on työn merkitys työllistyneelle?	Tutkimuksen aineisto kerättiin teema-haastattelemalla.	Työllistymishankkeen 9 työllistynyttä asiakasta.	Työ merkitsee toimeentuloa, yhteiskunnan jäsenyyttä. Työllä on myös parantava merkitys itsevarmuuteen, itsensä toteuttamiseen ja panoksen antamiseen.
Siitonen 2000: Voimaantumisteorioiden perusteiden hahmotte- lua: Oulun yliopisto.	Tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia luokanopettaja opiskelijoiden ammatillista kasvua.	Tutkimus tehtiin jatkuvan vertailun menetelmällä.	Oulun yliopiston luokanopettaja opiskelijat.	Tutkimuksen perusteella selvisi, että voimaantuminen ei ole pysyvä tila, mutta vastuu ja avoimuus tukevat voimaantumisen tunteen ylläpitämistä.

<p>Leinonen,2010 ”Aikaa olis rahaa ei”. Sosiologian pro gradu tutkielma työttömyyden kokemuksista. S.5. Yhteiskunta- ja aluetieteiden tiedekunta, Itä-Suomen yliopisto</p>	<p>Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää millaisia kokemuksia työtömillä on työttömyydestä ja työttömänä olemisesta.</p>	<p>Kvalitatiivinen tutkimus, aineistoa on kerätty kyselylomakkein.</p>	<p>Tutkimuksessa mukana 26 työtöntä.</p>	<p>Vastauksien perusteella työttömyyden normalisointi yhteiskunnassa on työttömien mielestä rajoittava ja kontrolloiva tekijä, sillä työvoimapolitiikka suomessa velvoittaa työtöntä jatkuvaan työnhakuun työttömyys korvauksien uhallla.</p>
<p>Kovalainen, 2000, Työttömän ontologinen turvattomuus, Pro Gradu. Jyväskylän yliopisto.</p>	<p>Miten työtön ja yhteiskunta kohtaavat?</p>	<p>Diskurssianalyysi, haastattelu tutkimus.</p>	<p>Neljä työtöntä naista.</p>	<p>Työtön kohtaa arjessa paljon ennako oletuksia työttömyydestä ja joutuu jatkuvasti todistamaan olevansa työttömyydestä huolimatta edelleen työkykyinen työntekijä.</p>